

СТУДЕНТЪТ - ПЪРВОКУРСНИК

Т. Попов

THE STUDENT - FRESHMAN

T. Popov

Резюме: Първата година от обучението е решаваща в много отношения. Тя определя „старта“, посоката, адаптацията. Поставя се начало на нови учебни навици и компетенции, на отговорна самостоятелна работа.

Целта на настоящето проучване беше да се открият някои особености на мотивацията и отношението на студентите от първи курс към обучението. Да се установят евентуални трудности в адаптацията към новата учебна среда и задълженията като студент.

За работа с първокурсниците могат да се очертаят редица задачи за тяхното ангажиране и активизиране, както в аудиторната заетост, така и извън нея. Така напр. студентите могат да участват в провеждането на дискусии, решаване на казуси, реферирание на статии, посещения на различни обекти, запознаване с чужд опит. А една особено подходяща форма е и писане на теми и реферати от самите студенти и обсъждането им в групата.

Самото висше учебно заведение, за да осъществи прием на подходящи студенти, следва да се включи по-активно в съществуващата мрежа на професионално ориентиране. Така ще се постигне своевременното кадрово, информационно и методическо осигуряване.

Наред с адаптационните процеси, се откроява и проблема за т. нар. „обучение на обучаващите се“. Необходимо е и да се акцентират и изяснят някои въпроси, като тези за повече индивидуална работа със студентите и за по-голяма ангажираност в учебния процес. Подходящи въпроси, на които трябва да се обърне внимание, са: адаптация към обучението; работоспособност и учебно натоварване на студентите; мотивация, установка и отношение към учебната дейност. Не по-маловажен е и въпросът за педагогическото взаимодействие и за емоционалното благополучие и психоклимата в студентската група.

Summary: The education during the freshman year is crucial in many aspects. This year is a new “start”, an adaptation, and a different direction in life. During this time the students develop new study habits, skills, and the responsibility to work by them selves.

The aim of this study was to find specific factors for the motivation and the freshman’s attitude towards the educational process. Also the study tried to extrapolate eventual difficulties in the adaptation to the new educational environment and responsibilities it brings with it.

For the work with the freshmen we can point out a myriad of problems to solve in order to get them involved and to participate in the educational process in the classes and also out side of them. For example the students can participate in discussions, solving of causes, making abstracts of articles, field trips, sharing know-how with foreigners. One extremely useful method is the making of essays on a subject by each student and then discussing it in a group.

The university, in order to admit more suitable students should get involved more actively in already existing professional orientation programs. In this way the students will be better informed, ready for what awaits them and will be oriented earlier in their lives in professional aspect.

Along with the problems with the adaptation of the freshmen another problem arises: “education of the ones being educated”. It is necessary to accentuate and clarify a few problems to be solved like individual work with students and personal involvement in the educational process. Some of the problems that need to be addressed are: adaptation to the education; workload of the students; motivation and attitude towards the educational process. Of the up most importance is the problem with the pedagogical interactions, emotional environment, and psycho climate in the student groups.

Постъпването във висше учебно заведение е събитие в живота на младите хора. Очаквано и мечтано! То е свързано с подготовка за изпити, с вълнения и професионални планове за бъдеще...

Първата година от обучението е решаваща в много отношения. Тя определя „старта“, насоката, адаптацията. Поставя се начало на нови учебни навици и компетенции, на отговорна самостоятелна работа.

Първата учебна година е трудна за мнозина. Особено за тези, които не са попаднали в желаната специалност, не са имали предварителна представа за изучаваната професия и не са имали определена цел за своето предстоящо обучение. Не са им били известни и задълженията като студенти. Някои от тях са разочаровани.

Голяма част от студентите не са били и мотивирани. А мотивацията и положителното отношение към професията и подготвящото я във висшето учебно заведение обучение са от особено голямо значение за успешната учебна дейност. А също така – и за душевния комфорт на студента и за улеснена адаптация към новите условия на живот и дейност. Тук роля играят и индивидуално-типологичните особености на личността.

Л. Десев (5, стр. 72) посочва, че мотивацията е „свързващото звено на обучението и има интегрално значение“. Той я определя като „субективна, вътрешна детерминация на човешкото поведение, чието разкриване дава отговор на въпроса „защо“ и „в името на какво“ се проявява активността на личността – вътрешна и външна“.

Според същия автор, мотивите за дейност, включително и към ученето, се проявяват в отношението към него. „Отношението е вътрешна, субективна, индивидуална, избирателна позиция, спрямо учебната дейност и обектите, непосредствено свързани с нея“ (5).

Известно е, че отношението макар и да има съзнателен характер, притежава и някои несъзнателни елементи (6). То е свързано с интереса, като форма на проява на познавателната потребност, осигуряваща насочеността на личността към осъзнаването на целта на дейността (14).

Интересът към дадена дейност и положителното отношение към нея в голяма степен определя и резултатите. Р. Бабалова (1) посочва, че „интересът съдържа гаранция и за по-сполучлив професионален избор“. А Н. Силами (13) твърди, че „успехът в една професия зависи от интереса към нея толкова, колкото и от способностите, необходими за нейното упражняване“.

Според Л. Десев (6), „интересът е избирателна насоченост (специфично психическо отношение) на човека към даден обект, предизвикан от неговото целенасочено отношение и /или емоционалната му привлекателност“. Затова

интересът играе роля на специфичен мотив, на мотивираща сила (пак там). Той съдържа емоционални, интелектуални и волеви компоненти. Според Н. Силами (13), в обучението интересът се използва като действено начало. Той осигурява насочеността на личността за осъществяване целите на дейността (в т. ч. и на учебната дейност).

Отношението на личността към дейността е свързано с цялостната личност на учащия се, с неговата ценностна ориентация. То определя и поведението му, респективно в най-практически план – посещения на лекции, участия в упражнения, в различни учебни форми, самостоятелна работа и др.

За доброто изпълнение на учебната дейност е необходимо учащите се да имат готовност за дейност. Тя е сложно, интегрално, многообхватно психическо явление, динамично по своята същност. Свързва се с предварителна подготовка и с професионална насоченост на личността и перспективните цели.

М. Михайлов (9) посочва, че готовността за учебна дейност включва редица елементи. „Тя има три страни: когнитивна (познавателна информация); емоционална (емоционално-оценъчна) и конативна (поведенчески-волева).

Тези страни показват и насоката за работа с бъдещите студенти за техния професионален избор и мотивация за учене.

Отношението към самата дейност, познанията им за нея, интересът и перспективата за бъдеща професионална реализация определят в голяма степен и резултативността от обучението за дадена професия.

В. Гюрова посочва значението на преподавателите за мотивиране на студентите и създаване на целенасочено, позитивно отношение към ученето. Тя подчертава, че от значение е „входната мотивация“, т. е. предварителна, преди още студентите и „да се съобразяват с променените им нагласи, очаквания, роли“ (4).

Необходима е и психологическа подготовка. „Изборът на професия е от индивидуално-социален психически процес“, напомня М. Михайлов (9).

С постъпването в новото учебно заведение започва процес на себеутвърждаване и реализация. И този процес трябва да бъде подпомогнат. В. Гюрова определя преподавателя като „основен мотивиращ фактор“ (4). А според М. Михайлов, „насочеността е основно водещо звено“ (9).

Познанията за дадена професия и интересът към нейното овладяване определя в голяма степен не само резултатите от обучението, но и душевното състояние на студента.

От лични наблюдения и разговори със студенти–първокурсници става ясно, че освен ин-

дивидуалните различия между тях, съществуват и някои общи прояви и особености, които се дължат на други причини от обективен характер. Когато те са с отрицателен знак, следва да се предприемат съответните мероприятия за отстраняването им. А в обратните случаи – да се поощрят и стимулират.

Това определи целта на настоящето проучване – да се открият някои особености на мотивацията и отношението на студентите от първи курс към обучението. Да се установят евентуални трудности в адаптацията към новата учебна среда и задълженията като студент.

Резултатите от изследването ще се използват, за да се подпомогнат първокурсниците в учебния старт.

Предполага се, че положителните прояви ще рикошират върху успеха и взаимоотношенията с преподаватели и със студенти; ще се утвърди мотивацията и позитивното отношение към високоблагородната професия, която са избрали.

Проучването се проведе в началото на учебната 2005/2006 г. със студенти от първи курс от Факултета по обществено здраве на Медицинския университет – София, общо 126 на брой. Те се обучават съответно по специалността „Управление на здравните грижи” – 96 на брой; и „Обществено здраве и здравен мениджмънт” – 30 човека. В редовна форма на обучението са 46 студенти, а в задочна – 80.

Използва се собствена авторска анкета от десет въпроса със закрити отговори.

Обработката на съответния фактически материал се извърши с компютърна програма – статистически пакет програми SPSS – 10.0 за Windows – 2000. За достоверност на данните се приложи t-test критерий на Student-Fischer. За разделителен признак се използва само специалността и формата на обучение.

По предварителни сведения е известно, че за специалността „Управление на здравните грижи” се приемат само студенти, които вече имат завършено колежанско образование – специалист (и за редовната, и за задочната форма на обучение). За разлика то тях, в специалността „Обществено здраве и здравен мениджмънт” се приемат за обучение завършили средно образование.

Първият въпрос, зададен на респондентите, е: „От какво се ръководихте при избора на специалност?”. Възможни са различни отговори, защото изборът на професия и съответно подготвящото я образование може да бъде мотивиран както от външни, така и от вътрешни мотиви. Сумарните данни за всички анкетирани показват следното: най-висок процент – 73 % посочват, че техният избор е „за бъдеща реализация в сферата на общественото здраве”; 41,3 % опреде-

лят като причина „своя интерес към професията в сферата на общественото здраве”. Най-нисък процент са тези студенти, които са кандидатствали под влияние на свои приятели (3,2 %) или на свои близки (2,4 %). Процентите надвишават сто, защото анкетираните дават и по няколко отговора.

Интерес представлява отговорът на въпроса, дали студентите са имали предварителна представа за специалността, която са избрали? 60,3 % отговарят утвърдително; 33,3 % - отчасти и 6,3 % - не са знаели нищо.

При 54,8% от изследваните очакванията им са се сбъднали; при 38,1 % - отчасти, а при 4,8 % - не.

Положително явление е, че 77 % от всички анкетирани преценяват, че обучението им е интересно; 17,5 % - понякога, а на 3,2 % - никога не им е интересно.

С този въпрос корелира и следващият – „Дали посещават редовно учебните занимания?”. По-голяма част (86,5 %) са редовни; 3,2 % - отсъстват и 10,3 % - понякога.

Случва се, че в първата учебна година някои студенти са разочаровани и желаят да сменят учебното заведение или специалността. Затова им бе зададен въпрос „Дали имат намерение да кандидатстват другаде догодина?”. Оказа се, че 11,9 % отговарят утвърдително; 7,9 % - се колебаят, а пред 78,9 % този въпрос не фигурира.

Известно е, че в първата учебна година младешките се опознават, сближават, дори създават трайни приятелства. Обикновено това става на базата на общи интереси. Разбира се, и на базата на някаква симпатия, или на взаимно харесване. Какво показват данните от проучването? 73,8 % от първокурсниците смятат, че са намерили общи интереси с колегите си; 22,2 % - отчасти и 3,2 % - не.

Твърде рано е да се очаква от студентите в първата учебна година да преценят, дали обучението ги обогатява и изменя позитивно. Въпреки това, обаче интересно е да се чуе тяхното мнение: така 90,5 % дават утвърдителен отговор; 1,9 % не могат да преценят и 1,6 % - дават отрицателен отговор на този въпрос.

Ако съпоставим данните по стойности на процентното разпределение се вижда, че тези, които се интересуват от обучението и посещават редовно занятията, са почти еднакви проценти и с тези, които са доволни и намират, че учебната дейност ги обогатява. Те не възнамеряват да се местят в друго учебно заведение или специалност (общо средният процент от тези показатели е 80 %).

Успехът на студентите, с който са постъпили във висшите учебни заведения е в повечето случаи един от показателите, че ще продължат

Табл. 1. Разпределение на отговорите по въпросите от анкетата(в %)

Въпроси	Специалност				Общо	
	Управление на здравните грижи N = 96		Обществено здраве и здравен мениджмънт N =			
	N	%	N	%	N	%
1 в. кандидат	96	100	30	100	126	100
А 2.	42	43,8	10	33,3	52	41,3
Б	1	1,0	2	6,7	3	2,4
В	2	2,1	4	13,3	6	4,8
Г	1	1,0	3	10,0	4	3,2
Д 1.	77	80,2	15	50,0	92	73,0
Е 3.	12	12,5	6	20,0	18	14,3
2. представа	96		30		126	
Да	62	64,6	14	46,7	76	60,3
Не	3	3,1	5	16,7	8	6,3
Отчасти	31	32,3	11	36,7	42	33,3
3. очаквания	96		30		126	
не отговорил	3	3,1			3	2,4
да	53	55,2	16	53,3	69	54,8
не	1	1,0	5	16,7	6	4,8
отчасти	39	40,6	9	30,0	48	38,1
4. интересно	96		30		126	
не отговорил	2	2,1	1	3,3	3	2,4
да	77	80,2	20	66,7	97	77,0
не	1	1,0	3	10,0	4	3,2
понякога	16	16,7	6	20,0	22	17,5
5. редовно	96		30		126	
да	89	92,7	20	66,7	109	86,5
не	-	-	4	13,3	4	3,2
понякога	7	7,3	6	20,0	13	10,3
6. другаде	96		30		126	
не отговорил	2	2,1			2	1,6
да	3	3,1	12	40,0	15	11,9
не	85	88,5	14	46,7	99	78,1
колебая се	6	6,3	4	13,3	10	7,9
7. интереси	96		30		126	
не отговорил	1	1,0			1	0,8
да	72	75,0	21	70,0	93	73,8
не	2	2,1	2	6,7	4	3,2
отчасти	21	21,9	7	23,3	28	22,2
8. обогатява	96		30		126	
да	91	94,8	23	76,7	114	90,5
не			2	6,7	2	1,6
не мога да преценя	5	5,2	5	16,7	10	7,9
9. изпити	96		30		126	
слаб	-	-	2	6,7	2	1,6
среден	-	-	1	3,3	1	0,8
добър	2	2,1	4	13,3	6	4,8
мн. добър	32	33,3	12	40,0	44	34,9
отличен	62	64,6	11	36,7	73	57,9
10. успех	96		30		126	
среден	-	-	1	3,3	1	0,8
добър	2	2,1	3	10,0	5	4,0
мн. добър	31	32,3	13	43,3	44	34,9
отличен	63	65,6	13	43,3	76	60,3

да се учат успешно и във ВУЗ-а. Както показват получените данни, 57,9 % от студентите обявяват, че са завършили средното си образование с отличен успех; 34,9 % - с много добър и 4,8 % - с добър. Успехът от първите изпити във висшето учебно заведение е: 60,3 % са получили отлични оценки; 34,9 % - много добър; 4 % - с добър.

Анализът на събраните данни по специалността показва запазване на тенденциите, установени при сумарните данни. Има една явна еднопосочност, с известни различия във величината на процентите.

На първия въпрос на мотивите за кандидатстване във ВУЗ 13,3 % от студентите по специалност „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ (обучение след гимназия) признават, че под външен натиск от родители или учители са кандидатствали там.

Интересно е, дали тази специалност ги е заинтригувала, както и дали са доволни от своя избор? Повече от половината от респондентите и от двете специалности – „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ и „Управление на здравните грижи“ (прием за обучение след завършено колежанско образование) отговарят утвърдително. На 10 % от анкетираните – не им е интересно, а на 20 % - понякога. Това са фактически общо около една трета от всички студенти. При завършилите колежа тези проценти са 10 % и 16,7 % (табл. 1).

Като цяло респондентите във висок процент отговарят утвърдително на въпроса, дали обучението ги обогатява – общо 90,5 %, а по специалността – 94,8 % и 76,7 %. Като тенденция тук се откроява известно различие между двете специалности. Тези данни биха могли да се коментират с факта, че голяма част от студентите по специалността „Управление на здравните грижи“ са значително по-зрели като личности, при това вече със завършено колежанско образование, а и често значителен натрупан стаж по специалността си. За разлика от тях, голяма част от студентите от специалността „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ започват да се обучават във ВУЗ веднага след завършване на гимназиалното си образование. Така тяхната житейска и професионална зрелост съответно е и по-ниска от тази на другите им колеги.

Сходна е тенденцията, която се открива по посока на мотивацията за учене и за бъдеща професионална реализация при студентите от двете специалности. Налага се впечатлението, че вече завършилите колежанско образование лица са по-мотивирани, по-целенасочени, а и с по-добър успех (и от предишно образование, както и по отношение на оценките, получени от

изпитите от първия семестър). Тези резултати изискват да се потърсят по-задълбочено причините, да се направят и други проучвания и да се изведат съответните изводи.

Аналогични изводи могат да се направят и след сравнението с получените данни между студентите от редовната и задочната форма на обучение (табл. 2).

Тенденциите и тук са еднопосочни, като разликите са само в стойностите, което е в полза на задочниците. Оказва се например, че те са по-мотивирана за избор на изучаваните специалности. Почти двойно (51,3% на 23,9%) са избрали съответното обучение, заради интерес към професията в сферата на здравеопазването. По-висок е и процентният избор с оглед на бъдещата им реализация в тази сфера на живот, а също – и по отношение на мотивите. При редовните студенти се оказва, че 23,9% се стремят само към придобиване на висше образование. От задочниците този процент е само 8,8%. При тази постановка тенденцията за по-положителни отговори и отношение при задочниците продължава. Те са по-висок процент, имали са по-точна представа за бъдещата си професия (62,5% на 56,5% при редовните студенти). Същото се отнася и до очакванията им от обучението. При 10,9% те не се сбъдват (на 13% - при задочниците). На базата на тези отговори могат да се анализират и следващите. Така например при 6,5% от редовните студенти на 1,3% от задочниците обучението не им е интересно. С „да“, че им е интересно, отговарят 83,8% от задочниците на 65,2% от редовните. Затова и 96,3% от задочниците посещават редовно занятия (на 69,6% - от редовните). От последните 8,7 не посещават изобщо лекции и упражнения. Такъв процент при задочниците въобще липсва.

Тези данни кореспондират и с други. Така например 90% от задочниците не възнамеряват втората учебна година да кандидатстват другаде (на 58,7% - от редовните студенти). При последните 28,3% явно обявяват това си намерение.

Относно, дали „се сработват с колегите си“ на база на общи интереси, 77,5% от задочниците дават утвърдителен отговор. С 10% по-малко са редовните студенти.

93,8% от задочниците преценяват, че обучението им е полезно и ги обогатява и развива. Този процент при редовните студенти е с около 10% по-нисък.

Задочниците са постъпили във висшето учебно заведение с по-висок успех от редовните (60% на 54,3%). Също и текущият им успех от следването е по-висок – 67,5% отличници на 47,8%.

Табл. 2. Разпределение на отговорите по въпросите от анкетата, проследена по вид обучение – редовно/задочно (в %)

Въпроси	Специалност				Общо	
	Управление на здравните грижи N = 96		Обществено здраве и здравен мениджмънт N =			
	N	%	N	%	N	%
1 в. кандидат	46		80		126	
А	11	23,9	41	51,3	52	41,3
Б	2	4,3	1	1,3	3	2,4
В	4	8,7	2	2,5	6	4,8
Г	3	6,5	1	1,3	4	3,2
Д 1.	30	65,2	62	77,5	92	73,0
Е 3.	11	23,9	7	8,8	18	14,3
2. представа	46		80		126	
Да	26	56,5	50	62,5	76	60,3
Не	5	10,9	3	3,8	8	6,3
Отчасти	15	32,6	27	33,8	42	33,3
3. очаквания	46		80		126	
не отговорил	-	-	3	3,8	3	2,4
да	24	52,2	45	56,3	69	54,8
не	5	10,9	1	1,3	6	4,8
отчасти	17	37,0	31	38,8	48	38,1
4. интересно	46		80		126	
не отговорил	2	4,3	1	1,3	4	3,2
да	30	65,2	67	83,8	97	77,0
не	3	6,5	1	1,3	4	3,2
понякога	11	23,9	11	13,8	22	17,5
5. редовно	46		80		126	
да	32	69,6	77	96,3	109	86,5
не	4	8,7	-	-	4	3,2
понякога	10	21,7	3	3,8	13	10,3
6. другаде	46		80		126	
не отговорил	-	-	2	2,5	2	1,6
да	13	28,3	2	2,5	15	11,9
не	27	58,7	72	90,0	99	78,6
колебая се	6	13,0	4	5,0	10	7,9
7. интереси	46		80		126	
не отговорил	-	-	1	1,3	1	0,8
да	31	67,4	62	77,5	93	73,8
не	3	6,5	1	1,3	4	3,2
отчасти	12	26,1	16	20,0	28	22,2
8. обогатява	46		80		126	
да	39	84,8	75	93,8	114	90,5
не	2	4,3	-	-	2	1,6
не мога да преценя	5	10,9	5	6,3	10	7,9
9. изпити	46		80		126	
слаб	2	4,3	-	-	2	1,6
среден	1	2,2	-	-	1	0,8
добър	4	8,7	2	2,5	6	4,8
мн. добър	14	30,4	30	37,5	44	34,9
отличен	25	54,3	48	60,0	73	57,9
10. успех	46		80		126	
среден	1	2,2	-	-	1	0,8
добър	4	8,7	1	1,3	5	4,0
мн. добър	19	41,3	25	31,3	44	34,9
отличен	22	47,8	54	67,5	76	60,3

Тенденциите и тук са еднопосочни, като разликите са само в стойностите, което е в полза на задочниците. Оказва се например, че те са по-мотивирана за избор на изучаваните специалности. Почти двойно (51,3% на 23,9%) са избрали съответното обучение, заради интерес към професията в сферата на здравеопазването. По-висок е и процентният избор с оглед на бъдещата им реализация в тази сфера на живот, а също – и по отношение на мотивите. При редовните студенти се оказва, че 23,9% се стремят само към придобиване на висше образование. От задочниците този процент е само 8,8%. При тази постановка тенденцията за по-положителни отговори и отношение при задочниците продължава. Те са по-висок процент, имали са по-точна представа за бъдещата си професия (62,5% на 56,5% при редовните студенти). Същото се отнася и до очакванията им от обучението. При 10,9% те не се сбъдват (на 13% - при задочниците). На базата на тези отговори могат да се анализират и следващите. Така например при 6,5% от редовните студенти на 1,3% от задочниците обучението не им е интересно. С „да“, че им е интересно, отговарят 83,8% от задочниците на 65,2% от редовните. Затова и 96,3% от задочниците посещават редовно занятия (на 69,6% - от редовните). От последните 8,7 не посещават изобщо лекции и упражнения. Такъв процент при задочниците въобще липсва.

Тези данни кореспондират и с други. Така например 90% от задочниците не възнамеряват втората учебна година да кандидатстват другаде (на 58,7% - от редовните студенти). При последните 28,3% явно обявяват това си намерение.

Относно, дали „се сработват с колегите си“ на база на общи интереси, 77,5% от задочниците дават утвърдителен отговор. С 10% по-малко са редовните студенти.

93,8% от задочниците преценяват, че обучението им е полезно и ги обогатява и развива. Този процент при редовните студенти е с около 10% по-нисък.

Задочниците са постъпили във висшето учебно заведение с по-висок успех от редовните (60% на 54,3%). Също и текущият им успех от следването е по-висок – 67,5% отличници на 47,8%.

Какво обобщение трябва да се направи?

Факултетът по обществено здраве при Медицинския университет – София, още е сравнително нов – с шестгодишна история, но има своите явни постижения в обучението на бъдещите професионалисти. Много млади хора се насочват към специалностите на общественото здравеопазване, мотивирани за работа в тази сфера.

Процентът на тези, които са „попаднали случайно“, не са мотивирани и се колебаят, дали да

продължат това си образование, е около 20%. „Насочеността към професията се диктува от стремежа, тенденцията към нея, водена (подбуждана) от мотивите, но поддържана (тласкана) от готовността към професионална дейност, като позиция, избирателно отношение, мобилизираност на психофизическите сили на човека“, пише М. Михайлов (9). Казаното от автора и потвърдено експериментално води към разсъждения за необходимостта както от предварителна професионална ориентация и консултиране с кандидат-студентите, така и от редица мероприятия в хода на самото обучение. Това е валидно особено за първата учебна година, когато се поддържат и утвърждават мотивацията и интереса към избраната професия. А също – и да се събудят нови познавателни цели, стремежи и амбиции. Тук стои открит и въпросът за адаптацията и трудностите в началото на обучението. Както е известно, адаптационният процес зависи както от условията на труд и съвместен живот, така и от индивидуално-типологичните особености на студентите, от техния минал опит, навици и възможности за изработване на приспособителни механизми към учебно натоваване (2).

За работа с първокурсниците могат да се очертаят редица задачи за тяхното ангажиране и активизиране, както в аудиторната заетост, така и извън нея. Така напр. студентите могат да участват в провеждането на дискусии, решаване на казуси, реферирание на статии, посещения на различни обекти, запознаване с чужд опит. А една особено подходяща форма е и писане на теми и реферати от самите студенти и обсъждането им в групата.

Положително впечатление прави, че процентът на тези студенти, които не ги интригува учебната дейност, не посещават редовно заниманията, колебаят се или са решили да се преместват в друго учебно заведение – не е висок. С тези студенти обаче трябва да се подходи индивидуално. Да се проучат техните интереси, влечения, потребности, занимания. Това налага преподавателите да ги опознаят, да разберат причините за техните прояви. А последните не всякога са от учебно естество. Педагозите са и възпитатели, и трябва с такт и педагогическо майсторство да подхождат към всеки студент. Да му помогнат в разрешаването на проблеми, в преодоляването на адаптационни трудности, при справянето с учебната материя и редица други.

Необходимо е да се изучат не само интересите на студентите, но и техните възможности и умения – напр. владееенето на чужди езици, компютърна грамотност и др., чрез които те могат да се включат в различни учебни мероприятия. Подходящо е, също така, някои студенти да участват и в различни проекти, програми и

експерименти. По такъв начин те ще осъзнаят по-добре целта на своето обучение и ще се създаде положително отношение към собствения им труд. В такива случаи се зараждат и нови интереси, амбиции, стимулира се развитието на мисленето и на креативността им. Усвояват се и нови умения. Подготовката им за професия започва да придобива личностен смисъл.

Студентите се „научават да се учат“. Развива се и познавателната насоченост на личността. Полагат се основи на стремеж към непрекъснатото образование. В групата се създава атмосфера на труд и разбирателство.

Не може да се отмени и въпросът за професионалното ориентиране на младите хора. Анализът показва, че много от кандидат-студентите нямат никаква представа за професията, която избират. Затова е необходимо както институционално осигуряване на този процес и взаимовръзка на средните и висши учебни заведения с различни организации, институции, служби, занимаващи се с тези въпроси.

А както отбелязват някои автори (8), системата на професионалното ориентиране на младежите трябва да се базира на пазара на труда в България, за да се осигури положителна мотивация и осигуреност за професионална реализация.

Самото висше учебно заведение, за да осъществи прием на подходящи студенти, следва да се включи по-активно в съществуващата мрежа на професионално ориентиране. Така ще се постигне своевременното кадрово, информационно и методическо осигуряване (8).

В тази връзка стои и въпросът за „обучението на обучаващите“. Необходимо е акцентирание и изясняване на някои въпроси; повече индивидуална работа със студентите и повече ангажираност в учебния процес. Подходящи въпроси, на които трябва да се обърне внимание, са: адаптация към обучението; работоспособност и учебно натоварване на студентите; мотивация, установка и отношение към учебната дейност. Не по-маловажен е и въпросът за педагогическото взаимодействие и за емоционалното благополучие и психоклимата в студентската група.

Използвана литература:

1. Бабалова, Р., Съвременен педагогически статус на интереса, в сб. 108 години университетска педагогика, София, 1996 г., УИ „Св. Климент Охридски“, стр. 65-74.

2. Батоева, Д., съавт., Специална педагогика, Социална педагогика и социално подпомагане, Благоевград, 1994 г., 243 с.

3. Господинов, Б., Ефективност на обучението, Същност и отделни аспекти на осъществяването, Пловдив, 1998 г., изд. „СЕМА 2001“, 164 с.

4. Гюрова, В., Андрагогия, Изкуството да обучаваме възрастни, София, 1998 г., изд. „Универсал Друмев“, 383 с.

5. Десев, Л., Психология на учебния процес, София, 1993 г., изд. на СУ – ЦИУУ, 239 с.

6. Десев, Л., Речник по психология, София, 1999 г., изд. „Булгарика“, 719 с.

7. Иванова, Ст., Професионално педагогическо общуване, Шумен, 2004 г., УИ „Епископ Константин Преславски“, 275 с.

8. Катански, Ч., Европейски приоритети в български контекст, Перманентно обучение и учене през целия живот, София, 2005 г., изд. „Веда Словена – ЖГ“, 176 с.

9. Михайлов, М., Професията учител, Ориентация, пригодност, реализация, София, 1996 г., изд. на ЦИУУ - СУ „Св. Климент Охридски“, 119 с.

10. Петров, П., М. Атанасова, Образованието и обучението на възрастните, Актуални проблеми, София, 1999 г., изд. „Веда Словена – ЖГ“, 256 с.

11. Попов, Т., съавт., Педагогика, II част Дидактика/Теория на обучението, София, 2005 г., учебник за студенти на ФОЗ, Медицински университет, изд. „Типографика“, 526 с.

12. Попов, Т., Мотивация за учене на студентите, обучавани в системата на общественото здраве, сп. „Здравен мениджмънт“, 2006 г., кн. 2, стр. 55 – 59.

13. Силами, Н., Речник по психология, Плевен, 1996 г., изд. „Е-А“, 360 с.

14. Словари, Психологический словарь, под общ. ред. Ю. Л. Неймера, Ростов-на-Дону, 2003 г., изд. „Феникс“, 639 с.

15. Янакиева, Сн., Професионално педагогическо общуване, Велико Търново, 2001 г., изд. „Фабер“, 196 с.

Адрес за кореспонденция:

Проф. д-р Теодор Попов

Факултет по обществено здраве

Медицински университет – София

1527 София, ул. „Бяло море“ 8

сл. тел.: 02/9432542

GSM: 0887/ 345479

e-mail: theopopov@hotmail.com